Ілюстрована Шевченківська Бібліотека
№ 17

Марина.

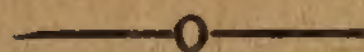
З 1 малюнком і портретом.

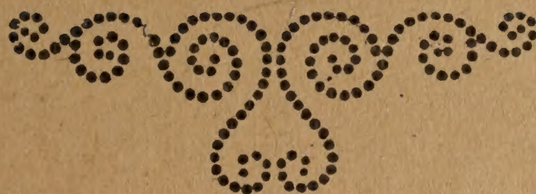
Накладом „Канадийского Фармера"
852 MAIN STREET, WINNIPEG, CANADA

Ілюстрована Шевченківська Бібліотека
№ 17.

Марина.

З 1 малюнком і портретом.

Накладом „Канадийского Фармера."
852 Main Street, Winnipeg, Canada.

Т. Шевченко

Марина.

Неначе цьвяшок в серце вбитий,
Отсю „Марину” я ношу.
Давно б списать несамовиту,
Так що-ж? сказали б, що брешу;
Що на панів, бачиш, сердитий,
То все такеє і пишу
Про їх собачії звичаї.
Сказали б просто: дурень лає
За те, що сам кріпак,
Неодукований сіряк.
Неправда! їй-Богу, не лаю!
Менї не жаль, що я не пан,
А жаль менї, і жаль великий,
На просьвіщенних християн.
І зьвір того не зробить дикий,
Що ви, бючи поклони,
З братами дієте. Закони
Катами писані за вас,
То вам байдуже! В добрий час
У Київ їздите що-року,
Та сповідаєтесь, нівроку,
У схимника.

Та й те сказать,
Чого я турбуюсь:
Анї злого, нї доброго
Я вже не почую.
А як, кажу, хто не чує,
То тому й байдуже.
Прилїтай же з України,
Єдиний мій друже,
Моя думо пречистая,
Вірная дружино,

Та роскажи, моя зоре,
Про тую Марину:
Як вона у пана злого
І за-що страдала —
Та нищечком, щоб не чули,
Або не дознались;
А то скажуть, що на шляхах
Чинимо розбої,
Та ще дальше запровторять, —
Пропадем обоє!

(I.)

. . . .
. . . .
. . . . . Недавно се було.
Через село весільлє йшло,
А пан з костьолу їхав,
Чи управитель, а не пан.
За вихилясами придан,
За зиком та за сьміхом
Ніхто й не бачив, як проїхав
Той управитель, Лях ледачий.
А він так добре бачив,
А надто молодую.

За-що пак милує Господь
Лихую твар такую,
Як сей правитель? Другий год,
Як він з німецькими плугами
Забрав ся голий в сей куток, —
А що тих бідних покриток
Пустив по сьвіту з байстрюками!
Отже й нічого! А жонатий,
І має двоє діточок,
Як янголяточок.
Дивітесь: вийшла погуляти,
Мов краля, пані молодая
З двома маленькими дітьми.
Із коча пан мій вилїзає,
І посила за молодим;
А потім діточок витає

І жінку, кралю молодую,
Аж тричи бідную цілує.
І розмовляючи, пішли
Собі в покої. Незабаром
І молодого привели.
На завтра в город одвезли,
Та й заголили в москалі.
Оттак по нашому звичаю,
Не думавши, кончають!

А молода? Мабуть без пари
Судилось Господом зносить
Красу і молодість. Мов чари,
Розсипалось та розлилось...
І знову в люди довелось
Проситись в найми? Ні, не знову:
Вона вже панна покойова,
Уже Марисею зовуть,
А не Мариною. Найпаче
Сердешній плакать не дають;
Вона ж сховаєть-ся, та й плаче.
Дурна! Їй шкода мужика,
Та жаль сьвятого сіряка.
А глянь лиш гарно кругом себе:
І раю красчого не треба!
Чого ти хочеш, забажай:
Всього дадуть, та ще й багато.
Не треба, кажеш; дайте хату!
Сього вже лучше й не благай!
Бо се — сама здорова знаєш...
Диви ся, оґерем яким
Сам пан круг тебе похожає:
Уже чи добрим, чи лихим,
А будеш панськоюріднею,
Хиба повісиш ся... За нею
Приходила мати
У пана просити;
Звелїв не пускати,
А як прийде — бити.
Що тут їй робити?
Пішла ридаючи в село:

Одним-одно дитя було,
Та й те пропало...

(II.)

Неначе ворон той, летячи,
Про непогоду людям кряче:
Так я про сльози та печаль,
Та про байстрят оттих ледачих,
Хоть і нікому їх не жаль,
Росказую, та плачу.
Мені їх жаль... Мій Боже милий!
Даруй словам сьвятую силу —
Людськеє серце пробивать,
Людськії сльози проливать:
Щоб милость душу осінила,
Щоб спала тихая печаль
На очи їх, щоб стало жаль
Моїх дівчаток, щоб навчились
Путями добрими ходить,
Сьвятого Господа любить,
І брата миловать!
На-силу
Прийшла до-дому. Подивилась:
Цьвіти за образом сьвятим,
І на вікні стоять цьвіти;
На стінах фарбами хрести,
Неначе добрая картина,
Понамальовані. Марина,
І все Марина, все сама...
Тілько Мариночки нема...
І ледве, ледве вийшла з хати.
Пішла на гору, на прокляті
Палати глянуть, та й пішла
Аж до палат. Під тином сіла
І ніч цілісіньку сиділа
Та плакала. Уже з села
Ватажники ватагу гнали,
А мати плакала, ридала.
Уже і сонечко зійшло,
Уже й зайшло, смеркати стало, —
Не йде сердешная в село,

Сидить під тином. Проганяли,
Уже й собаками цькували, —
Не йде, та й годі.

А Марина в сукнї білій,
Неначе білиця,
Богу молить ся, та плаче,
Замкнута в сьвітлиці.
Опріч пана у сьвітлицю
Нїхто не вступає;
Сам і їсти їй приносить,
І просить, благає,
Щоб на його подивилась,
Щоб утерла очи.
І дивити ся не хоче,
І їсти не хоче.
Мордуєть-ся Лях поганий,
Не зна, що й почати;
А Марина вяне, сохне
У білих палатах.
Уже й лїто минуло ся,
Зима вже на дворі;
А Марина сидить собі,
Уже й не говорить
І не плаче. Оттак її
Доконав, небогу,
Той правитель! А все-таки
Не вдіє нїчого,
Хоч заріж її, та й годї!
Така вже вродилась!

Раз у-вечері зимою
Марина дивилась
На лїс чорний, а з-за лїсу
Червоний дїжою
Місяць сходив. — „І я колись
Була молодою!"
Прошептала, задумалась,
Потім заспівала:

„Хата на помостї,
Наїхали гостї;

Розплїтали коси,
Та стрічки знїмали.
А пан просить сала,
А чорт їсти просить.
Гуси, гуси білі
В ирій полетїли,
А сїрі на море."

(III.)

Завили пси на дворі,
Зареготали ся псарі,
А пан, червоний аж горить,
Іде в сьвітлицю до Марини,
Як Кирик пяний.
Ніби в хатї,
На холодї сердешна мати
Під тином, знай, собі сидить.
Стара неначе одуріла.
Мороз лютує, аж скрипить,
Луна червона побілїла,
І сторож боязно кричить,
Щоб злого пана не збудить.
Аж глядь: палати зайняли ся,
Пожар! пожар!... І де взяли ся,
Ті люде в Бога! Мов з землї
Родили ся і тут росли,
Неначе хвилї напливали,
Та на пожар той дивувались.
Та й диво там таки було!
Марина гола на-голо
Перед будинком танцювала
У-парі з матїрю, і — страх! —
З ножем окровленим в руках,

І приспівувала:
„Чи не се-ж та кумася,
Що підтикала ся?
Як була я панї
В новому жупанї,
Паничі лицялись,
Руку цїлували." **(До матери:)**

— А ви до мене на весільлє
З того сьвіту прийшли?
Мені вже й косу розплели,
Та пан приїхав. Гиля! гиля!
Чи то не гуси, то пани!
Диви ся! в ирій полетіли...
Агу! гиля! до сатани,
До чорта в гості!... Чуєш? чуєш?
У Київі всі дзвони дзвонять.
Чи бачиш? он огонь горить,
А пан лежить собі, читає
І просить пити... А ти знаєш,
Що я зарізала його?...
Диви ся! он-де головнею
Стоїть на комині... Чого,
Чого ти дивиш ся на неї?
Се мати, мати! не дивись!
А то з'їси. Ось на — давись!

(Дає дулї і співає:)

„Полюбила москаля,
Та ще й зуби вискаля!
Москалї, москалї
Запасок навезли;
Паничі —
Дукачів;
А поповичі з міста
Навезли намиста.
Бий, дзвоне, бий!
Хмару розбий!
Нехай хмари
На Татари,
А сонечко на християне!
Бий, дзвоне, бий!"

Мати.

Мариночко! ходїмо спать!

Марина.

Ходїмо спать, бо завтра рано
До церкви підемо. Поганий —
Диви ся! — лїзе цїлувать.
Ось тобі на!

Мати.

Ходїмо спать! (До людей:)
Хрещені люде, поможіте!

Марина.

Беріть мене! беріть, вяжіте!
Ведїть до пана у сьвітлицю!
А ти чи підеш подивить ся,
Якою панною Марина
У пана в-запертї сидить,
І вяне, сохне, гине, гине
Твоя єдиная дитина,
Твоя Мариночка? (Співає:)
„Ой гиля, гиля, сїрії гуси,
Гиля на Дунай!
Завязала головоньку,
Тепер сиди та думай!"
І пташкам воля, в чистім полї
І пташкам весело лїтать.
А я зовянула в неволї. (Плаче.)
Хоча-б намисто було взять,
Отсе б повісилась... От бачиш,
Тепер і шкода!... Хоч топись!
Чого-ж ти, мамо моя, плачеш?
Не плач, голубочко! дивись:
Се я, Мариночка твоя!
Диви ся: чорная змія
По снїгу лїзе... Утечу!
У ирій знову полечу!
Бо я зозулею вже стала...
Чи він у гостї не приходив?
Убили мабуть на войнї...
А знаєш, снило ся менї:

Пошкандибала стара мати
Свою Марину доганяти.

У день неначе місяць сходив,
А ми гуляєм по-над морем
У-двох собі. Дивлю ся: зорі
Попадали неначе в воду,
Тілько остала ся одна,
Одна-однїсенька на небі.
А я, неначе навісна,
В Дунаєві шукаю броду,
З байстрям розхрістана бреду.
Сьміють ся люде надо мною,
Зовуть покриткою, дурною;
І ти сьмієш ся, а я плачу.
Ба нї, не плачу — регочусь...
Диви ся, як я полечу,
Бо я — сова...

Та й замахала
Неначе крилами, руками
І пострибала через двір
У поле, виючи мов зьвір.
Пошкандибала стара мати
Свою Марину доганяти.

Пани до одного спеклись,
Неначе добрі поросята;
Згоріли білії палати
А люде тихо розійшлись.

Марини й матери не стало...
Уже весною, як орали,
Два трупи на полї найшли
І на могилї поховали.

1848.
Кос-Арал.

